

**การศึกษาอัตลักษณ์ของเครื่องเงินบ้านววลายเพื่อใช้ในการออกแบบเครื่องประดับเงิน
ตามความชอบของกลุ่มลูกค้าชาวจีนในแหล่งท่องเที่ยวล้านนา
สมลักษณ์ วรรณฤมล กิเยลาโรว่า^า, ดรณ สุทธิภบาล^บ, เขมรรฐ จันทรคำ^า, สุนิษา แสนศรี^า,
ประภัสสร ประดุงพงษ์เพชร^า และเฉลิมรัฐ วาวงศ์มูล^บ**

**The Study of Design Identity of Ban Wualai Lanna Silver Jewelry to Meet the Needs
of Chinese Tourists in Lanna Tourist Places**

Somlak Wannarumon Kiarova^า, Dorn Suthiphibal^บ, Kemmarat Jankom^า, Sunisa Sansri^า,
Prapasson Pradujphongphet^า and Chalermrat Wawongmool^บ

^าภาควิชาวิศวกรรมอุตสาหกรรม คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก 65000

^บภาควิชาออกแบบเครื่องประดับ คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ 50300

^าDepartment of Industrial Engineering, Faculty of Engineering, Naresuan University, Phitsanulok 65000

^บDepartment of Jewelry Design, Faculty of Arts and Architecture, Rajamangala University of Technology Lanna, Chiang Mai 50300

^{*}Corresponding author. E-mail address: somlakw@nu.ac.th, somlakwk@gmail.com

Received: 4 July 2016; Accepted: 7 October 2016

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของเครื่องเงินบ้านววลาย จังหวัดเชียงใหม่ และศึกษาพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีน เพื่อนำมาพัฒนาเป็นเครื่องประดับเงินที่ชาวจีนชื่นชอบ และยังคงอัตลักษณ์ของเครื่องเงินบ้านววลาย เพื่อเป็นการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น และเพื่อเพิ่มช่องทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยได้ทำการศึกษาประวัติความเป็นมาของเครื่องเงินบ้านววลาย และได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญเกี่ยวกับเครื่องเงิน และเครื่องประดับเงินบ้านววลาย ซึ่งได้รับความร่วมมืออย่างดีจากผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนเครื่องเงินบ้านววลาย และคลังสเตอร์เครื่องเงินบ้านววลาย โดยได้เก็บรวบรวมข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ รูปแบบลักษณะเฉพาะตัว และอัตลักษณ์ของเครื่องประดับเงินบ้านววลาย อีกทั้งได้มีการสำรวจความนิยมชื่นชอบเครื่องประดับเงินของกลุ่มเป้าหมาย คือ นักท่องเที่ยวชาวจีนที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 100 คน ซึ่งอยู่ในช่วงอายุ 20-35 ปี นอกจากนี้ วัตถุประสงค์ที่สองในการศึกษา คือ การศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการผลิตเครื่องเงินบ้านววลาย โดยมีการสัมภาษณ์ช่างฝีมือ และพ่อครูแม่ครูในชุมชนบ้านววลาย รวมทั้งช่างขึ้นรูปและช่างสลักคุณลาย คณะผู้วิจัยได้นำผลจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลดังกล่าว มาทำการวิเคราะห์หาปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อรูปแบบงานออกแบบเครื่องประดับเงินที่นักท่องเที่ยวชาวจีนชื่นชอบ โดยนำออกแบบของโครงการวิจัย ได้ทำการออกแบบเซตเครื่องประดับเงินตามผลการเก็บข้อมูล และผลการสำรวจความชื่นชอบเครื่องประดับเงินของกลุ่มเป้าหมาย รวมจำนวน 13 เซต จากนั้นคณะผู้วิจัยได้ทำการประเมินเซตเครื่องประดับที่ออกแบบขึ้นใหม่ โดยสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวจีนในแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ และได้คัดเลือกเซตเครื่องประดับที่ได้รับคะแนนความนิยมสูงสุดจำนวน 5 อันดับแรก มาพัฒนาเป็นต้นแบบในการออกแบบเครื่องประดับเงินบ้านววลาย และผลิตเป็นชิ้นงานจริง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องประดับเงินให้แก่วิสาหกิจชุมชนเครื่องเงินบ้านววลาย

ผลการวิจัยการศึกษาอัตลักษณ์ของเครื่องเงินบ้านววลาย พบว่า นอกจากกระบวนการผลิตที่มีความเฉพาะตัว ยังมีส่วนของลวดลายที่อยู่บนเครื่องเงินที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของเครื่องเงินบ้านววลาย จากการเก็บข้อมูล พบว่า สามารถแบ่งลวดลายออกเป็นจำนวน 9 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มลวดลายดอกกระถิน กลุ่มลวดลายเส้ กลุ่มลวดลายพุทธประวัติ กลุ่มลวดลายวรรณคดีไทย กลุ่มลวดลายวิถีชีวิตไทย กลุ่มลวดลายพม่า กลุ่มลวดลายช้าง กลุ่มลวดลายสิบสองราศี และกลุ่มลวดลายดอกพิกุล และจากผลการทำแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีน พบว่า กลุ่มลวดลายที่ชาวจีนชื่นชอบ คือ กลุ่มลวดลายช้าง โดยคิดเป็นร้อยละ 52 รองลงมา คือ กลุ่มลวดลายกระถิน คิดเป็นร้อยละ 11 อีกทั้งนักท่องเที่ยวชาวจีนนิยมเครื่องประดับที่มีขนาดเล็ก สีสันสดใส และมีความร่วมสมัย

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ บ้านววลาย การออกแบบเครื่องประดับ เครื่องประดับเงิน

Abstract

This research project aims to study and classify the design identity of Baan Wualai Lanna silverware in Chiang Mai and to study silver-jewelry purchasing decision making of the Chinese tourists in Lanna tourist places to meet their needs in jewelry products brought to market. This should be achieved while still maintaining the design identity of Baan Wualai Lanna silverware in order to

conserve the local wisdom. Moreover, this research aims to increase the opportunities in product development. To achieve the research objectives, the study of history, product characters, and production process of Baan Wualai Lanna silverware was conducted. The research team established a good collaboration with Baan Wualai silverware community, which enabled efficient collection of data and information in the target area. The important information obtained from this study includes product characters and design identity of Baan Wualai silverware. Moreover, we have surveyed the appreciation of the products by the target group, a group of 100 Chinese tourists in Lanna tourist places whose age ranges from 20 to 35 years old, and who were interested in the purchase of silver jewelry products. The second research objective is to study Baan Wualai silverware production. We have interviewed the Baan Wualai craftsmen, model-makers, and cravers to achieve this goal. The research team then analyzed this data and information to identify the important factors in silver jewelry design characters that the target group favors. Ultimately, the designers of the research team had designed 13 sets of silver jewelry according to the data collected during the survey of the jewelry. After that, the research team had evaluated the new sets of designed jewelry by surveying the opinions of Chinese tourists in Lanna tourist places. Then they selected the top five jewelry sets, based on evaluation, to be the silver jewelry prototypes of Baan Wualai, as well as to produce real products to be the guidelines of silver jewelry product development for Baan Wualai silverware community enterprise.

The results of the study of the identity of Baan Wualai silverware show that not only does the production of Baan Wualai silverware utilizes specific techniques, but it also contains specific motifs and patterns on the silverware, which indicates their own identity. Based on the data collection, the motifs and patterns appearing on Baan Wualai silverware can be divided into 9 different groups: the group of Dok-Kra-Tin patterns, the group of Sae patterns, the group of history of the Buddha, the group of Thai literature, the group of Thai traditional life, the group of Burmese traditional styles, the group of elephant patterns, the group of twelve signs of the zodiac, and the group of Dok-Phi-Kul patterns. Furthermore, the surveys of the opinions of Chinese tourists indicate that the most favorite pattern is the group of elephant patterns, which received 52%, the second pattern is Dok-Kra-Tin patterns obtaining 11%. Finally, the Chinese tourists prefer the silver jewelry with small size, which is also colorful, and contemporary.

Keywords: Identity, Baan Wualai, Jewelry Design, Silverware

บทนำ

เครื่องเงินวัวลาย นับว่าเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงของจังหวัดเชียงใหม่ ย่านวัวลายจัดเป็นแหล่งผลิตศิลปหัตถกรรมเครื่องเงินรายใหญ่อันดับต้น ๆ ของประเทศ สิ่งที่ทำให้เครื่องเงินวัวลายเป็นที่รู้จักอย่างดี คือ วิธีการสร้างลวดลายบนเครื่องเงินด้วยวิธีการแกะสลักทั้งสองด้าน โดยการตอกลายจากด้านในให้บุตามโครงร่างรอบนอกของลายก่อน จากนั้นจึงทำการตีกลับจากด้านใน เพื่อสร้างรายละเอียดลวดลายอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งวิธีการสร้างลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์นี้ถ่ายทอดมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้ ชุมชนวัวลายได้ผลิตทั้งเครื่องใช้ในบ้าน เช่น สลุงหรือขันเงิน พาน ถาด แจกัน เขิงเทียน รวมทั้งนำวิธีการนี้มาผลิตเป็นเครื่องประดับ เช่น สร้อยคอ กำไล ต่างหู และแหวนเงิน (Department of Industrial Promotion, 2015) ทำให้เครื่องเงินวัวลายนี้สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนได้ปีละไม่ต่ำกว่า 80 ล้านบาท Department of Tourism (2014) โดยลูกค้าของเครื่องเงินวัวลายคิดเป็นสัดส่วนประมาณ 80% ของกลุ่มลูกค้าหัตถกรรมเครื่องเงินทั้งหมดในจังหวัดเชียงใหม่

โดยประเทศที่เป็นตลาดส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ อเมริกา ยุโรป ญี่ปุ่น จีน เป็นต้น

ในปัจจุบันนี้ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติถือเป็นกลุ่มที่ช่วยสร้างรายได้ให้แก่อุตสาหกรรมเครื่องประดับไทย จากการศึกษาวิจัยพบว่าคนไทยมีทักษะ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีความประณีตเป็นพิเศษ ทำให้หัตถกรรมเครื่องเงินเชียงใหม่เป็นที่รู้จักและนิยมในหมู่นักท่องเที่ยวและชาวต่างประเทศ ทำให้มีศักยภาพในการแข่งขันกับตลาดต่างประเทศ โดยในปี 2557 มีนักท่องเที่ยวชาวจีนเข้ามาในประเทศไทยกว่า 4.6 ล้านคน (Poosuwat, 2013) ซึ่งนักท่องเที่ยวชาวจีนเป็นนักท่องเที่ยวที่มีกำลังการซื้อสูง นักท่องเที่ยวชาวจีนมีความนิยมสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับที่หลากหลาย (Export-Import Bank of Thailand, 2006) จึงทำให้เครื่องประดับเงินเป็นที่น่าสนใจในการทำตลาด จากการศึกษาวิจัยพบว่าเงินเป็นโลหะอ่อน ดังนั้น จึงมีคุณสมบัติที่เอื้อต่อการออกแบบและขึ้นรูปด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งวิธีการตอกลวดลายที่เป็นอัตลักษณ์ของเครื่องเงินวัวลายนี้ จึงเป็นที่น่าสนใจในการนำมาพัฒนาในเรื่องของการออกแบบลวดลายใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลาย